

Oslo, 23.11. 2022

Til: Landbruks- og matminister Sandra Borch (postmottak@lmd.dep.no)
Statskog v/styreleder Gunnar Olofsson (post@statskog.no)
Klima- og miljøminister Espen Barth Eide (postmottak@kld.dep.no)
Stortingets næringskomite (naering@stortinget.no)

Gratulerer med kjøp av Meraker Brug

Naturvernforbundet er svært positiv til statens kjøp av Meraker Brug. Vi mener det gir en god mulighet til å sikre at brukets store eiendom i framtiden blir forvaltet og skjøttet på en natur- og klimavennlig måte, en eiendom som omfatter nesten all utmark i Meråker kommune, nesten halvparten av utmarka i Malvik kommune og dessuten arealer i kommunene Stjørdal og Steinkjer. Dette må være et klart mål.

Stortingsprop. 6 S (2022-2023), som er grunnlag for stortingsvedtak om kjøp av Meraker Brug, er interessant lesning. I kap. 2 står det at statens mål som eier er bærekraftig forvaltning, gjennom effektiv drift og tilfredsstillende økonomisk resultat over tid. Videre står det under Statskog SF sin strategi at bærekraftig forvaltning er et hovedmål, og at biologisk mangfold og klima er sentrale elementer i dette. I utgangspunktet oppfattes dette som positivt.

I kap. 4 og 6 viser styret og departementet hva de legger til grunn for kjøpet. Der står det ingenting om hensynet til naturverdier og klima, men mye om kommersielle forventninger, som mulighet for mer rasjonell drift, bedre råvaretilgang, mer fleksibilitet ved avvirkning, styrket evne til tilfredsstillende økonomisk resultat og uforløst utviklingspotensial for eiendomsutvikling og kraftproduksjon. Naturvernforbundet stiller spørsmålstegn ved dette nokså ensidige fokuset på rent kommersielle forhold. Vi håper likevel at formuleringene om bærekraft, biologisk mangfold og klima fører til endring, ikke bare blir tomme ord.

De siste rapportene fra naturpanelet og klimapanelet viser klart at det er behov for en arealpolitikk med større vektlegging av natur- og klima i forhold til økonomiske hensyn. Dette gjelder både skogbruk og andre utnyttingsformer. Vi mener Meraker Brug ut fra dette må legge en overordnet plan for bruken av sine eiendommer, der naturmangfold og klima vektles høyere enn i dag. Vi vil i den anledning vise til tiårsprosessene som Oslo kommune har gjennomført for å forbedre sine mål og retningslinjer for kommuneskogene der. I disse prosessene er brukernes organisasjoner, naturforvaltningen og forskningen trukket inn i arbeidet. Resultatet er en skogforvaltning som er ledende i flerbruk og miljøvennlig skogskjøtsel.

Ved siden av skogbruk omfatter Meraker Brug sin virksomhet bl.a. eiendomsutvikling (herunder hytteutbygging), vassdragsutnyttning og utleie av jakt, fiske og hytter, tidligere også omfattende

bergverksdrift. Alle disse utnyttingsformene gir utfordringer for natur og klima. Hvordan Meråkerbruket utnytter eiendommene sine har også betydning for reindriftsnæringen i området og for motorferdsel i utmark. Nedenfor kommer vi nærmere inn på ulike hensyn vi mener Meraker Brug må ta framover.

Skogbruk

Vi forstår det slik at skogen utgjør den største verdien på eiendommen. Denne verdien, som både er en økonomisk verdi og en naturverdi, er viktig å ta vare på. Dessverre er det vårt generelle inntrykk at det er den økonomiske verdien som hittil har vært prioritert i skogbruket. Skogbruksnæringen på den ene siden, naturforvaltningen og naturorganisasjonene på den andre, har ulik oppfatning av hva som er natur- og klimavennlig skogbruk. Skogbruket mener ordningen med frivillig vern, MiS-registreringene, PEFC-standarden og sertifiseringsordningen sikrer et naturvennlig skogbruk, og at dagens skogsdrift øker opptaket av CO₂. Vi mener verken bevilgningene til naturregistreringer og vern, lovgrunnlaget for forvaltningen eller retningslinjene for selve driften (PEFC-standarden) så langt har vært tilstrekkelig til å sikre naturverdiene. Dagens helt dominerende hogstmetode – flatehogst - forringer naturmangfoldet og er dessuten ikke klimavennlig fordi det etter hogsten slippes ut store mengder CO₂ fra jordsmonnet, produksjonsapparatet i form av grønne blad og nåler fjernes og den livsviktige symbiosen mellom trærne og mykorrhiza-soppsamfunnet reduseres. Dette fører til et tap av karbon til atmosfæren i flere tiår, før opptak og utslipp igjen kommer i balanse.

I Trøndelag og ellers i landet har vi i det siste sett flere eksempler på hogst der det foreligger grove brudd på lover og retningslinjer som regulerer skogsdriften. Statsforvalteren i Trøndelag har med bakgrunn i dette gitt klart uttrykk for at skogbruket i Trøndelag må ta mer naturhensyn. Her bør Meraker Brug bli et foregangseksempel for andre i næringen. Med den kunnskapen vi har til driften i brukets skoger, mener vi at det finnes forbedringspotensial. For å bevare naturmangfoldet må for eksempel det som er igjen av gammel, ikke flatehogd skog vernes mot hogst ut over det som i dag er registrert som nøkkelbiotoper. Videre vil en endring av hogstmetode i retning av mer lukkede hogstformer gi gevinst både for naturmangfold og klima, uten at det i vesentlig grad må gå ut over virkesproduksjon og økonomi. Det er også viktig at forvaltningen og skogsdriften gjennomføres i tråd med oppdatert skogøkologisk forskning og kunnskap om naturmangfold og lagring av karbon i skog. Karbonlagring i skogsjord er et vanskelig tema. Forskningsprosjektet EcoForest har fokus på dette og er viktig med sikte på å maksimere netto CO₂-opptak.

Ortofoto i nettstedet «Norge i bilder» viser at Meraker Brug var tidlig ute med utstrakt flatehogst. Flyfoto over Malvik og Meråker kommuner i hhv. 1963 og 1966 viser svære sammenhengende arealer flatehogd. Senere foto viser at store deler av restarealene er snauhogd i ettertid, samtidig som skogen på hogstflatene er reetablert og nå er i god vekst. Denne situasjonen bekreftes av NIBIOs «Skogportalen» som også viser at det meste av den gamle, hogstmodne skogen ligger over vernskoggrensa, og at områdene som er lagt ut som skogreservater er høytliggende, over denne grensa.

Situasjonen ser ut til å være at den produktive skogen i større grad enn gjennomsnittet for gårdsskogene i Trøndelag består av relativt ensaldrete og tette granbestand, med lite naturmangfold i skogbotn. De siste årene har hogsten av det som ble plantet de første tiårene etter krigen startet, men er foreløpig ikke kommet langt. En høy andel av skogen er nå i hogstklasse 3, antatt nær hogstklasse 4. Det betyr at store arealer i løpet av få år vil bli regnet som hogstmodne. Imidlertid er skog som befinner seg i overgangen mellom hogstklasse 3 og 4 ofte ideell for tilpassing til et kontinuitetsskogbruk. Trærne har som regel fortsatt en lang grønn krone som indikerer stabilitet mot uvær, samtidig som trærne er oppkvistet på den mest verdifulle rotstokken. En plukkhogst/uttytning vil her kunne danne stabil restskog som kan forynges naturlig eller ved suppleringsplanting. Mer inspirasjon for et slikt skogbruk kan hentes i Oslo kommunes skoger.

Slik klimasituasjonen er i dag, med kort frist for å innfri målet på under 2 grader oppvarming, bør en på kort sikt helt unngå flatehogst i denne skogen. For å unngå store flatehogster og karbonutslipp i framtiden, må det mulighetsvinduet som står åpent for omlegging til lukket hogst benyttes maksimalt. Deler av den produktive skogen må restaureres tilbake til en naturtilstand, gjennom å la den stå, utvikle seg i naturlig retning og gi økt karbonopptak samtidig som en bedrer forholdene for biologisk mangfold. Alternativt kan en på egne areal i første omgang ta ut en del av trærne i etterspurte dimensjoner, for å gi mindre utslipp enn flatehogst og starte restaurering og utvikling mot en fleraldret og mer variert skog. De kommende tiårene vil dette være bra både for naturmangfold og klima, og legge grunnlag for bruk av lukkede hogstformer når skogen blir eldre.

Tidligere er det i Meråker foretatt mye grøfting og markberedning. Store, fine jordvassmyrer er tørrlagt og tilplantet med skog. I store områder ble skogbunnen ødelagt gjennom markberedning. Dette er negative tiltak for naturmangfold og klima. I dag ser det ut til at grøfting kun skjer i forbindelse med opprensning av gamle grøfter. Av hensyn til både natur og klima må denne aktiviteten opphøre. På myr og annen våtmark må det ikke gjøres flere inngrep, slik at de fortsetter å holde på vannet og det store karbonlageret. Restaurering av myrlandskap må gjennomføres som et klimatiltak.

I det «skogportalen» viser av gammel skog på Meråkerbrukets eiendommer, ser vi at svært lite er registrert som nøkkelbiotoper. Her mener vi det er det helt nødvendig med ny næringsuavhengig naturkartlegging, slik at en får god oversikt over de mest verdifulle områdene. Ut fra denne kartleggingen må det etableres langt flere nøkkelbiotoper.

Det er faglig anerkjent at vern er den viktigste og beste metoden for å ivareta sårbar natur og bevaring av naturmangfoldet i de fleste naturtyper og økosystemer. Stortinget har vedtatt at 10 % av skogen vår skal vernes. I dag er bare 4 % av den produktive skogen vernet. Her må staten gå foran med et godt eksempel med vern av skog på sine eiendommer. For den eldste og mest verdifulle skogen på eiendommen må vern vurderes. Det gjelder bl.a skog i Teveldalen og mot riksgrensen.

Der det opprettes verneområder og nøkkelbiotoper må det sørges for økologiske korridorer og sammenhenger i landskapet, slik at disse verdifulle områdene blir viktige elementer i en større sammenheng. Dette er viktig for arter med behov for store leveområder, og på sikt også for at mer stedbundete arter skal kunne overleve. Ved hogst i slike områder blir det særlig viktig med forsiktig hogst og lukkede hogstformer. Naturskogen må bevares, og bestandsskogen restaureres til en flersjiktet og variert skog.

Vi forstår selvsagt at skogen som ressurs må utnyttes, men måten dette gjøres på er avgjørende. Det er nødvendig med nye skogbruksplaner der miljøhensyn prioriteres, basert på ny og oppdatert naturkartlegging. Offentlig og åpen informasjon om hogstplaner må gjøres lett tilgjengelig for å sikre allmennheten og frivillige organisasjoner innsyns- og påvirkningsmuligheter i god tid før inngrep.

Vern av områder over vernskoggrensa

Store arealer over vernskoggrensa, i grenseområdene mot Sverige, har få naturinngrep og bør bevares mest mulig urørte. Naturvernforbundet i Stjørdal og Meråker har i innspill til arbeidet med arealdelen til kommuneplanen for Meråker skrevet følgende:

«Vi foreslår at Meråker kommune i arbeidet med arealplanen tar initiativ til å få utvidet Skarvan og Roltdalen nasjonalpark slik at Rangeldalen naturreservat i Meråker og Sylan landskapsvernområde og Sankkjølen naturreservat i Tydal blir innlemmet i nasjonalparken.

Det bør også vurderes om det skal innledes et samarbeid mellom norske og svenske myndigheter med tanke på å få etablert en stor «grensesprengende» nasjonalpark som også omfatter Sylanområdet på svensk side av grensen.»

Dette berører Meraker Brug sin eiendom. Naturvernforbundet støtter innspillet fra lokallaget.

Hytteutbygging

Meraker Brug har allerede mange hytter, og det satses på nye hytteområder. Høystandard hytter og anlegg som følger med legger beslag på areal og medfører større trafikk og økt forbruk, bl.a. av strøm. Dette er det i dag stort fokus på i natur- og klimasammenheng. Det kan ikke fortsette slik utviklingen har vært den siste tida.

I dette arbeidet bør staten, og dermed Meraker Bruk, bidra sterkt. De må etablere en restriktiv praksis både på etablering av nye hytteområder og måten det bygges ut. Dele- og utleieløsninger må prioriteres for å minimalisere nybygging. Eventuell videre hyttebygging må konsentreres til områdene der det allerede er reiselivsaktivitet, ved alpinanlegget i Fagerlia og i Tevldalen. Videre bygging andre steder, med den trafikken som følger med, vil i stor grad gå ut over naturverdiene og grunnlaget for reindrift. I Meråker, der bruket nesten eier alt utmarksareal, må det være en oppgave i samarbeid med kommunen å innarbeide dette i arealdelen av kommuneplanen. I alle utbyggingsområder, også etablerte, bør det ellers gjennomføres tiltak for å unngå lysforurensing.

Energiutbygging

Med unntak av det varig verna Forravassdraget, med innsjøene Feren og Langen, er så å si all potensiell vannkraft i Meråker bygd ut. Det må ikke gjøres nye naturinngrep knyttet til vannkraftproduksjon. Der det er mulig må etablerte anlegg effektiviseres, med sikte på ny energi og bedre økologisk tilstand i påvirka vassdrag.

EON fikk ikke konsesjon for utbygging av Kopperå vindpark i Meråker. Med bakgrunn i de store utbyggingene av vindkraft som allerede er gjennomført i Trøndelag mener Naturvernforbundet at ny utbygging på Meråkerbrukets eiendom ikke må skje. Dette begrunnes både ut fra naturvern hensyn generelt og hensynet til bevaring av naturgrunnlaget for tamreindriften i området.

Motorferdsel

Meraker Brug må bidra til å minimere motorisert ferdsel i utmark. Særlig er snøskuterkjøring et økende problem for natur og friluftsliv både i lovlige og ulovlige former. Bruket må si nei til etablering av snøskuterløyper. Det er viktig at også andre former for motorisert ferdsel både sommer og vinter reduseres til et absolutt minimum.

Reindrift

Naturressursene som beiteområde er viktige for reindriftnæringen i store deler av Meråkerbrukets utmarksarealer. Vi forstår det slik at næringen driver marginalt og oppfatter sin eksistens truet. Områdene er allerede fragmentert som følge av veger og aktivitet, særlig knyttet til vasskraftutbygging, hyttebygging og turisme. Med sikte på å sikre naturgrunnlaget for næringen er det viktig med god forståelse fra og kontakt med bruket og kommunen. Om hensynet til næringen vises ellers til avsnittene om hyttebygging og energiutbygging.

Jakt og fiske

Meråkerbruket leier i dag ut jakt og fiske. Med kommersiell utnyttning av jakt- og fiskeressursene er det alltid en fare for at bestandene overbeskattes. Det er viktig at bestandene blir kartlagt og fulgt opp over tid av nøytrale fagpersoner. Beskatningen må være bærekraftig. Om nødvendig må beskatningen reduseres.

Bergverksdrift

I Meråker har det tidligere vært omfattende bergverksdrift. NIVA kartla forurensingstilstanden i 1998, og viste da at det er omfattende forurensing fra gruvene. Det meste av forurensingen kommer fra Lillefjellet gruver, som var Trøndelags tredje største kobbergruve etter Røros og Løkken. Dette er det fremdeles ikke ryddet opp i. Som grunneier må staten ta et ansvar for å rydde opp i forurensingen fra denne gruva og andre gruver der det er behov for det.

Sluttord

For Naturvernforbundet er det en prioritert oppgave å følge med i og påvirke hvordan ulike aktiviteter påvirker naturmiljø og klima. Særlig er vi opptatt av skogbruk, hytte- og energiutbygging og utnytting av energi. Siden Meraker Brug er en svær skogeiendom er vi her særlig opptatt av hvordan denne skogen drives og bør drives framover.

Vi deltar gjerne i et brukerutvalg for brukets utmarkarealer.

Mvh

Naturvernforbundet

Truls Gulowsen
leder

Gjermund Andersen/s/
leder i skogutvalget

Magne Vågsland /s/
leder i Naturvernforbundet i Trøndelag